

TANTÁRGY	SZINT	TÍPUS
Magyar nyelv és irodalom	Középszint	Szövegalkotás

FELADAT	Érvelő szöveg alkotása
FÓKUSZ	Háború és kultúra / Háború és költészet

Érvelő szöveg

„Ebben a rettenetes háborúban majdnem mindenki veszít. A szerencsésebbek keveset, mások többet veszítenek. Egyik elveszíti a vagyonát vagy az egzisztenciáját, másik az életét, a két lábát vagy a szemevilágát, a harmadik a gyermekeit. A negyedik is veszít, ha nem is éppen ennyit. Csak a hadsereg számára szállítók nem veszítenek, meg D'Annunzio, az olasz költő, aki most is szerez, gyűjt, keres és talán, bár egyelőre csak impressziókat, az általános nyomorúságból ellesett élethangokat. Ha majd a háború véget fog érni, a hangulatoknak ez a hiénája gazdagabb lesz, mint a háború előtt volt: a dolgozószobájában a lekodakozott nyomorúság egész kis Präuscher-múzeuma fog rá várakozni, néhány lánányi fájdalom, amelyet a leírógépetetés után, tizenöt-húsz íves adagokban, azonnal szállítani lehet a szép lelkeknek, ha ugyan akkor még lesznek olyanok, akik három líráért hangulatokat és színeket, képeket és hasonlatokat, szóval meghatottságot rendelnek, a kipróbált cégektől.”

Forrás: Ambrus Zoltán: *Háborús jegyzetek – Írók a háborúról*. Nyugat 1915/3.

<http://epa.oszk.hu/00000/00022/nyugat.htm>

Feladat

Ambrus Zoltán 1915-ben, a Nyugatban megjelent cikkében a háború nyomorát „lekodakozó” (= lefényképező, rögzítő) olasz költőt, D’Annunziót a háború egyik nyertesének tartja: a pusztítás vámszedőjének, aki az általános nyomorúságból merít ihletet és szentimentális képeket, hangulatokat verseihez.

D’Annunzio azonban a háborús időknek csak az egyik lehetséges költői magatartását képviseli. Milyen más, háborúval kapcsolatos alkotói magatartásformákat ismertél meg irodalmi tanulmányaid során? Melyik író, költő háborús hozzáállását tartod példaértékűnek, rokonszenvesnek? Miért? Érvelő fogalmazásodban mutasd be és értékeld legalább három költő, író alkotói és emberi magatartását, háborúhoz való viszonyát! 3–4 lírai és/vagy epikus alkotás segítségével dolgozz!

A FELDOLGOZÁS LÉPÉSEI

- 1) Olvasd el az érvelő szöveg írására vonatkozó **módszertani útmutatót!**
- 2) **Értelmezd** a feladatot az alábbi táblázat segítségével!

MIT KÉR A FELADAT?

MI A TÉMA?	
MI A FÓKUSZ?	
MELY KÉRDÉSEKRE KERESSÜK A VÁLASZT?	
TEHÁT MILYEN PROBLÉMÁKAT KELL ÉRINTENÜNK?	
MELYEK A FELADAT MEGOLDÁSÁNAK LÉPÉSEI?	
MIK A PARAMÉTEREK?	
MELYIK MŰNEMBŐL/MŰFAJBÓL VÁRJÁK A PÉLDÁT?	

3) Az anyaggyűjtéshez használd fel az alábbi ábrákat:

AZ ÉRVELŐ SZÖVEG VÁZA

TÉTEL:

BIZONYÍTÉK:

TÍPUS (KARIKÁZD BE A MEGFELELŐT):

tétel mellett és / vagy ellen

FELADAT:

ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁS BIZONYÍTÁSA

BIZONYÍTÉKOK

MAGATARTÁSFORMÁK

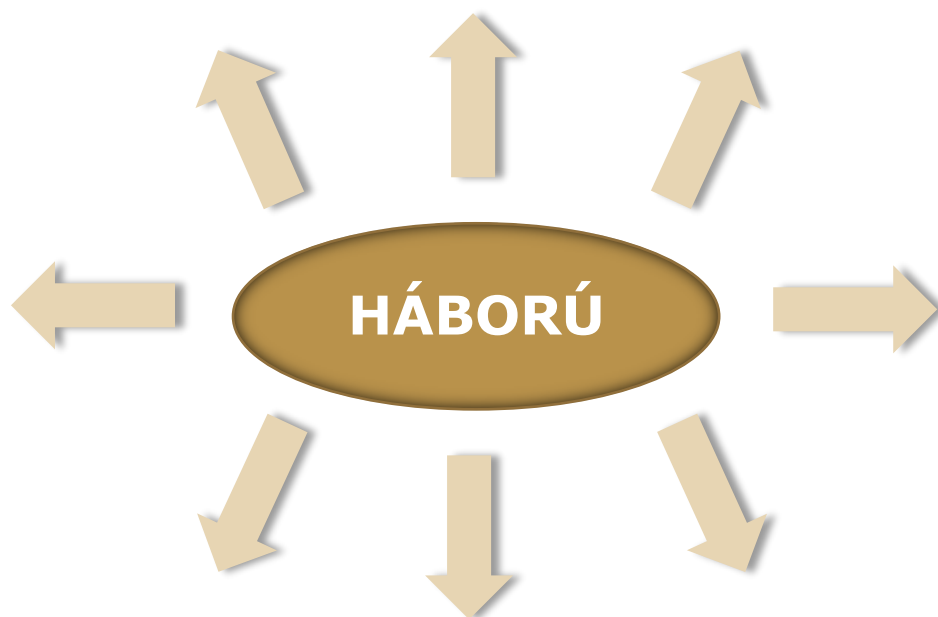
IRODALMI PÉLDÁK

EGYÉNI ÁLLÁSPONT BIZONYÍTÁSA

ÁLLÁSPONT (TÉTEL)

BIZONYÍTÉKOK

Gondolattérképek

MEGOLDÁS

(Lehetséges tartalmi elemek)

1) A feladat értelmezése

MIT KÉR A FELADAT?	
MI A TÉMA?	A háború.
MI A FÓKUSZ?	A háború és az alkotók viszonya.
MELY KÉRDÉSEKRE KERESSÜK A VÁLASZT?	<ul style="list-style-type: none"> Milyen háborúval kapcsolatos alkotói magatartásformákat ismertél meg irodalmi tanulmányaid során? Melyik író, költő háborús hozzáállását tartod példaértékűnek, rokonszenvesnek? Miért?
TEHÁT MILYEN PROBLÉMÁKAT KELL ÉRINTENÜNK?	<p><i>Általános áttekintés:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> háborúval kapcsolatos költői, írói magatartásformák bemutatása. <p><i>Személyes vélemény:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> háborúval kapcsolatos költői, írói magatartásformák értékelése.
MELYEK A FELADAT MEGOLDÁSÁNAK LÉPÉSEI?	<ol style="list-style-type: none"> Néhány költő, író kiválasztása és háborúhoz való viszonyának, magatartásának bemutatása. A bemutatott szerzők magatartásáról egyéni vélemény alkotása. A vélemény alátámasztása irodalmi példák segítségével.
MIK A PARAMÉTEREK?	<ul style="list-style-type: none"> minimum 3 szerző 3–4 db alkotás
MELYIK MŰNEMBŐL/MŰFAJBÓL VÁRJÁK A PÉLDÁT?	<ul style="list-style-type: none"> lírai és/vagy epikus

2) Az érvelő szöveg logikai váza

AZ ÉRVELŐ SZÖVEG VÁZA

TÉTEL:	„D’Annunzio azonban a háborús időknek csak az egyik lehetséges költői magatartását képviseli.”
BIZONYÍTÉK:	Tanulmányaim során már találkoztam számos más háborús költői magatartással is.
TÍPUS (KARIKÁZD BE A MEGFELELŐT):	tétel mellett és/vagy ellen
FELADAT:	<p><i>Általános megállapítás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Léteznek az irodalomban D’Annunziótól eltérő háborús magatartásformák is. <p><i>Egyéni álláspont:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Az alkotói magatartásformák közül számomra XY szerzője a legrokonszenvesebb, mert...

ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁS BIZONYÍTÁSA

BIZONYÍTÉKOK

MAGATARTÁSFORMÁK	IRODALMI PÉLDÁK
honvédők	Zrínyi Miklós, Petőfi Sándor
szabadságharcosok	Petőfi Sándor
katonák	Balassi Bálint, Zrínyi Miklós
pacifisták (békepártiak)	Janus Pannonius, Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Móricz Zsigmond
háborúpártiak	futuristák
haditudósítók	Molnár Ferenc, Tinódi Lantos Sebestyén
dokumentálók	Móricz Zsigmond, Maupassant
áldozatok	Radnóti Miklós, Rejtő Jenő

EGYÉNI ÁLLÁSPONT BIZONYÍTÁSA

ÁLLÁSPONT (TÉTEL)	BIZONYÍTÉKOK
Számomra XY magatartása a legrokonszenvesebb.	Azért, mert...
...	...
...	...

3) Az érvelő szöveg lehetséges tartalmi elemei

HÁBORÚS MOTÍVUMOK / ALKOTÁSOK

MIRŐL?	HOL?
KATONAÉLET DICSŐSÉGE (VITÉZI ERÉNYEK)	Balassi Bálint: Egy katonaének
AZ EMBERI ÉS BAJTÁRSI ÖNFELÁLDOZÁS PÉLDÁJA	Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem
A KATONASÁG MINT KARRIERLEHETŐSÉG	Petőfi Sándor: János vitéz Stendhal: Vörös és fekete
HÁBORÚ <=> ÉLETÖRÖM	Anakreón: Gyűlölöm azt...
HÁBORÚ MINT MEGTISZTULÁS (TÖRÖK SEREG = ÖZÖNVÍZ)	Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem
KATONASÁG ÉS HÁBORÚ MINT PÉNZKERESETI FORRÁS	Jókai Mór: Az arany ember Brecht: Kurácsi mama
A HÁBORÚ/HARC MINT A MEGÚJULÁS LEHETŐSÉGE	Madách Imre: Az ember tragédiája (párizsi szín)
HÁBORÚKBAN VALÓ NEMZETI HELYTÁLLÁS (HŐSI MÚLT)	Berzsenyi Dániel: Romlásnak indult... Kölcsey Ferenc: Hymnus Kölcsey Ferenc: Zrínyi dala Vörösmarty Mihály: Szózat

POLGÁRHÁBORÚ BORZALMAI	Kölcsey Ferenc: Hymnus
A HÁBORÚ LÉLEKTORZÍTÓ HATÁSÁRÓL ÍR	Móricz Zsigmond: Szegény emberek
HÁBORÚ MINT VÉGÍTÉLET	Ady Endre: Emlékezés egy nyár-éjszakára Vörösmarty Mihály: A vén cigány
HÁBORÚ ÉS NEMZETI BUKÁS	Vörösmarty Mihály: Előszó
HŐSI HALÁL	Petőfi Sándor: Egy gondolat bánt engemet
HARC A VILÁGSZABADSÁGÉRT	Petőfi Sándor: Egy gondolat bánt engemet
A HÁBORÚ SOKKHATÁSA	Ady Endre: Emlékezés egy nyár-éjszakára Móricz Zsigmond: Szegény emberek
KIÁLLÁS AZ EMBERTELENSÉGGEL SZEMBEN	Babits Mihály: Fortissimo Ady Endre: Ember az embertelenségben
HADITERV ÉS HÁBORÚ – KICSIBEN	Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk

4) Érvelő szöveg alkotása

ÁLTALÁNOS BEVEZETÉS

A gondolattérkép képzettársításai segítségével készülhet el a fogalmazás bevezetésének a szövege.

A HÁBORÚK VÉGIGKÍSÉRIK AZ EMBERISÉG TÖRTÉNELMÉT.

OKOK

számos okból kitörhetnek:

- hatalom
- birtoklásvágy
- hatalomféltés
- védekezés
- felszabadítás
- világnézeti okok
- vallási okok
- etnikai különbségek

KÖVETKEZMÉNYEK

következményei ismertek:

- pusztítás
- halál
- árvák
- romok
- fogság
- nyomor
- éhínség
- gyász

NÉHÁNY, EGYÉNI MÉRLEGELÉSRE SZÁNT GONDOLAT:

A háború megítélése, létjogosultságának és szerepének kérdése koronként, világnézetek és vallások, valamint társadalmi rétegek szerint is eltérő lehet.

PI.

- Az ókorban a fegyveres arisztokrácia képviselője, **Akhilleusz** hősként akar meghalni a csatatéren, míg a polgárság értékrendjét megtestesítő **Odüsszeusz** ragaszkodik az életéhez.
- **Janus Pannonius** humanista elveivel ellenkezik a háború értelmetlen pusztítása.
- **Zrínyi Miklós** számára a háború tudomány. Háborús tudását, tapasztalatait a haza védelmére, javára fordítja.

A háború megítélését tovább árnyalhatja, hogy kitörésének indítéka is igen sokrétű lehet.

PI.

- **Honvédő háborúban** harcolni, vagy egy **rabló hadjáratban** részt venni nem feltétlenül esik egy megítélés alá.

A háborúknak eltérő lehet a feladata, a célja is.

PI.

- Petőfi romantikus módon a jók és rosszak végső nagy összeütközésének jövendöli a **világszabadságért** folytatott háborút. Itt szeretne meghalni is, ezen a csatatéren.

A háború „hatótávolsága” is eltérő lehet: vannak polgárháborúk (egy nemzetben belüli ellentétek), ellenséges népek közötti háborúk, világrendek, világnézetek közötti harcok, világháborúk.

A háború szerintem: (egyéni vélemény)

PI.

- a) Tragikus és szükségtelen dolog, mert...
- b) Tragikus, de szükséges dolog, mert...
- c) Tragikus, de elkerülhetetlen dolog, mert...
- d) Elkerülhető dolog, mert...
- e) stb...

AZ ÍRÁSTUDÓK (ÉRTELMISÉG) FELELŐSSÉGE

A fogalmazás kifejtő részében a következő témák érinthetők:

- Az ókori mondás szerint „Fegyverek közt hallgatnak a múzsák.”, azaz: háború idején háttérbe szorul a kultúra.
- A szerzők azonban nem némulnak el, csak a megnyilatkozási lehetőségeik szűkülnek be.
- „Vétkesek közt cinkos, aki néma.” (Babits Mihály: Jónás könyve)

Költői feladatvállalás háborúk idején:

- a **szókimondás bátorsága** (Babits Mihály: Fortissimo) és **kötelessége** (Babits Mihály: Jónás könyve),
- **emberi** példamutatás a háborús időkben (Ady Endre: Ember az embertelenségben),
- az **értékmentés** felelőssége (Ady Endre: Mag hó alatt),
- az írás erkölcsi, szellemi és lelki értelemben vett **megtartó** ereje (Radnóti Miklós, Faludy György).

VÉLEMÉNYEK A HÁBORÚRÓL

- A **költők** és **írók** háborúról alkotott **véleménye**, álláspontja koronként, világnézetük, származásuk szerint stb. eltérhet.
- Ahogy a háborúhoz való viszonyuk, úgy a háborúban játszott **szerepük**, **szerepvállalásuk** is nagyon különböző lehet.
- Ami közös bennük: akik háborús időkben éltek, azok **írtak** is **a háborúról**:
  - **eposzt** (Homérosz, Zrínyi Miklós),
  - **vitézi éneket** (Balassi Bálint),
  - **háborúellenes verset** (Janus Pannonius, Ady Endre, Babits Mihály),
  - **novellát** (Móricz Zsigmond),
  - **regényt** (Jókai Mór, Tolsztoj, Kertész Imre),
  - **visszaemlékezést** (Jókai Mór),
  - **publicisztikát** (Kosztolányi Dezső) stb.

○ A háborúhoz való viszonyuk alapján:

- **kezdeti háborús lelkesedés** (Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Móricz Zsigmond),
- **pacifista** (= békeszerető) (Janus Pannonius, Ady Endre, Babits Mihály),
- **háborúpárti**: futuristák.

○ A háborúban vállalt vagy elszenvedett szerepük szerint:

- **költő és katona** (Balassi Bálint, Zrínyi Miklós),
- **honvédő** (Zrínyi Miklós, Petőfi Sándor),
- **haditudósító** (Molnár Ferenc, Tinódi Lantos Sebestyén),
- **pacifista** (Janus Pannonius, Thomas Mann),
- **„dokumentáló”** (Móricz Zsigmond, Maupassant),
- **áldozat** (Radnóti Miklós, Rejtő Jenő),
- **szabadságharcos** (Petőfi Sándor) stb.

A HARCKÉSZSÉG KONTRA NEMZETHALÁL

- A reformkorban folyton kísért a **nemzethalál** gondolata. A nemzet végső pusztulását azonban sok szerző csendes és tehetetlen agóniaként jövendölte meg. A dicső múlt erejét éppen az mutatja, hogy a nemzet képes volt még harcolni, megvédeni önmagát. Ebben az esetben a háború a versenyképesség, a tetterő jele volt.

PI.

Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz I.

Kölcsey Ferenc: Zrínyi dala

EGYÉNI VÉLEMÉNY A HÁBORÚRÓL

Milyen szempontokat érdemes mérlegelni egyéni véleményed kialakításakor?

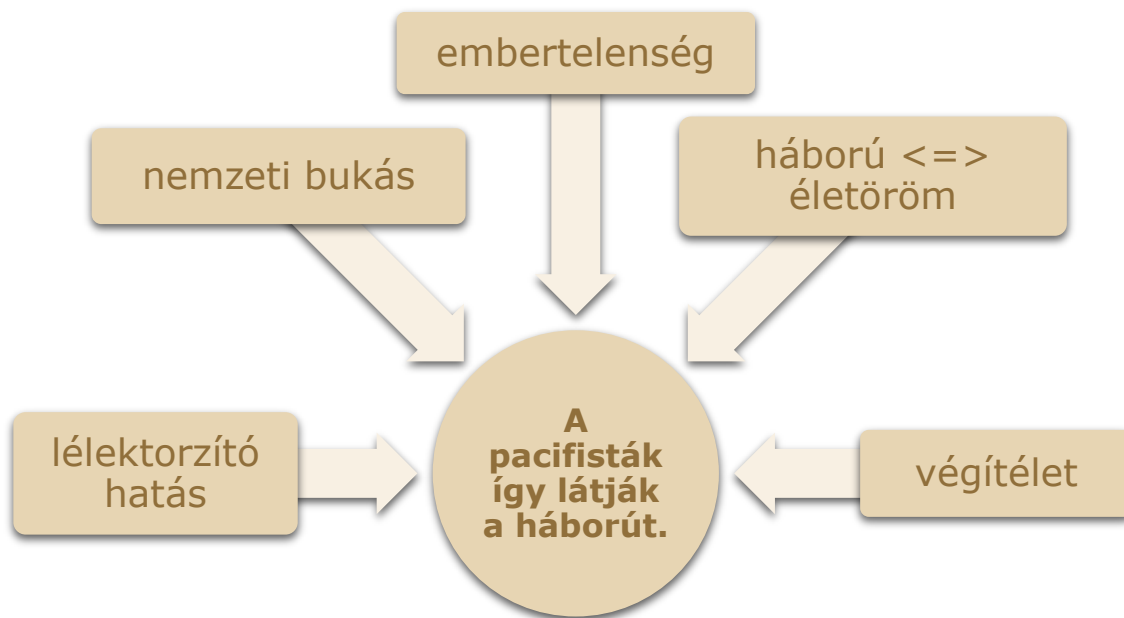
- Válaszd ki, hogy melyik háborús alkotói magatartásformát tartod példaértékűnek!
- Fejtsd ki bővebben a választott mentalitást!

PI.

A pacifisták békeszeretők. A háborúban az emberi értékek pusztulását, a kreatív, építő energiák háttérbe szorítását és a humánus bukását látják megtestesülni. A pacifisták elutasítják a háború minden formáját, mert... stb.

A kifejtéshez használhatod a háborús motívumok és az érvelő szöveg táblázatokat egyaránt.

Pl.:

- Írd le, hogy miért ezt a mentalitást tartod példaértékűnek, rokonszenvesnek!

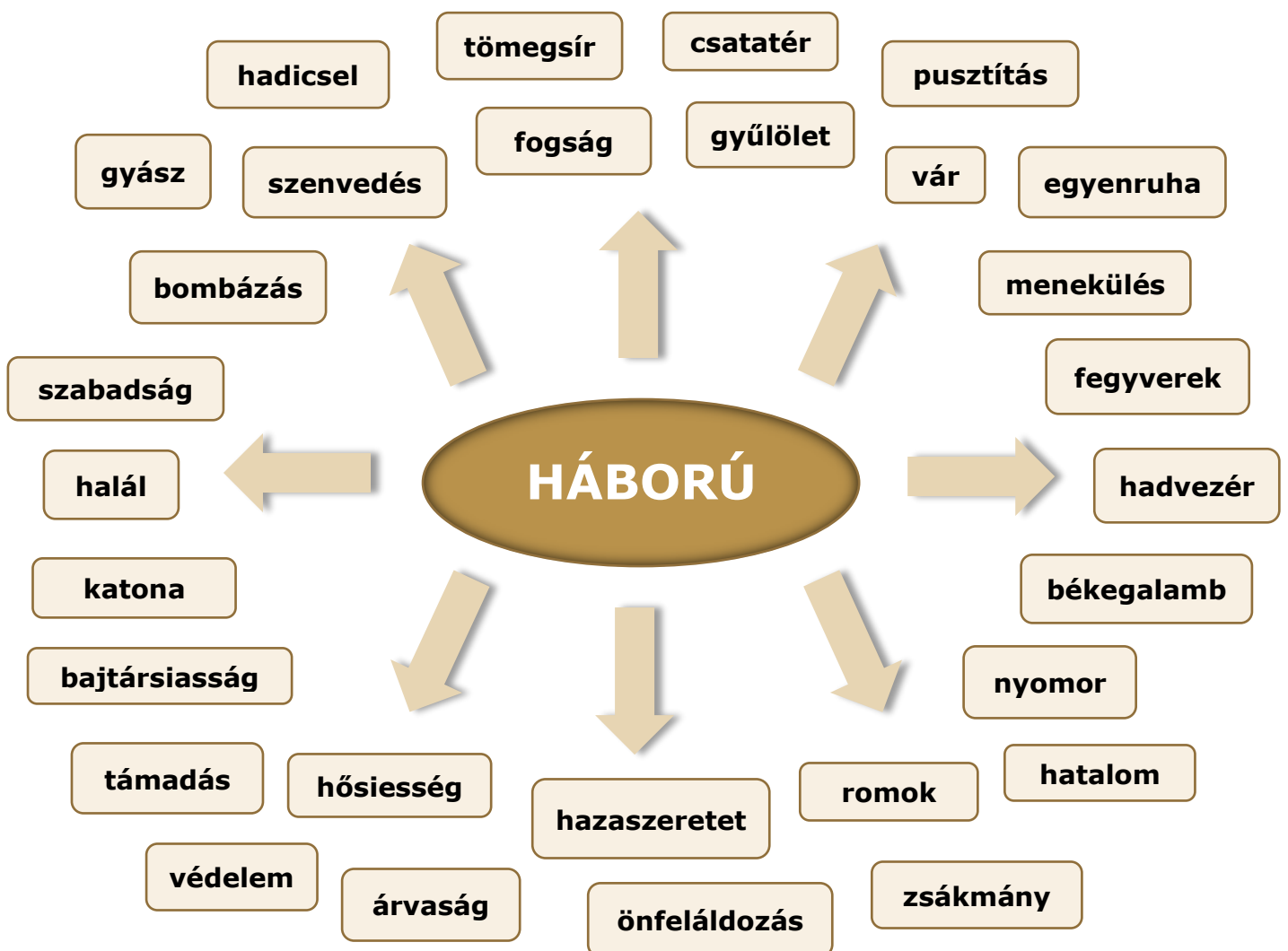
Pl.

Hozzám a békepártiak magatartása áll a legközelebb, mert én is...

- Most rendelj a magatartásformához alkotókat és alkotásokat!
- A választott alkotások segítségével és értelmezésével támaszd alá és árnyald tovább a mentalitásról alkotott véleményedet!
- Véleményedet indokold, bizonyítsd!
- És már meg is született az érvelés!

SEGÉDANYAG

KÉPZETTÁRSÍTÁSOK A HÁBORÚHOZ

KÉPZETTÁRSÍTÁSOK - ÖSSZERENDEZVE

KÖVETKEZMÉNYEK

pusztítás

halál

romok

nyomor

tömegsír

árvaság

fogság

gyász

szenvedés

menekülés

"ESZKÖZÖK"

hadvezér

katona

hadicsel

egyenruha

bombázás

vár

fegyverek

csatatér

OKOK

szabadság

védelem

gyűlölet

támadás

hatalom

zsákmány

ERÉNYEK

bajtársiasság

hősiesség

hazaszeretet

önfeláldozás

UTÁNA

hazatérés

újrakezdés

békegalamb